

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”**

Кафедра мовної підготовки

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання курсових робіт
з дисципліни «Інклюзивна освіта»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова і література)
усіх форм навчання

Луцьк, 2024

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з дисципліни «Інклюзивна освіта» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.02 Середня освіта (Англійська мова і література) усіх форм навчання / уклад. М.М. Кабанець, О.В. Золотарьова. – Луцьк : ДонНТУ, 2024. – 25 с.

Методичні рекомендації включають узагальнені рекомендації до підготовки, виконання та оформлення курсових робіт з інклюзивної освіти, містять запропоновану тематику курсових робіт, основні етапи роботи, правила цитування та оформлення наукових джерел, основний зміст розділів курсової роботи, вимоги до академічного стилю курсових робіт та критерії оцінювання курсової роботи.

Методичні рекомендації призначені для студентів галузі знань *01 Освіта / Педагогіка* денної та заочної форми навчання.

Укладачі: Кабанець М. М., проф., д. пед. Н., зав. кафедри мовної підготовки, Золотарьова О. В., доцент, канд. пед. наук, доцент кафедри мовної підготовки.

Рецензент: Клименко Н. Б., доцент, канд. філол. наук, доцент кафедри мовної підготовки

Відповідальний за випуск: Кабанець М. М., зав. кафедри мовної підготовки, доктор пед. наук, проф.

Затверджено навчально–методичним відділом ДонНТУ,

протокол № 8 від 26.03.2024 р.

Розглянуто на засіданні кафедри мовної підготовки,

протокол № 3 від 21.03.2024 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
Загальні відомості про курсову роботу	5
Порядок роботи над курсовою роботою	7
Структура курсової роботи	8
Загальні вимоги до оформлення курсової роботи	14
Правила оформлення списку використаних джерел	15
Вибір теми дослідження	18
Тематика курсових робіт	18
Критерії оцінювання курсової роботи	20
Список рекомендованої літератури	22
Додатки	23

ВСТУП

Дослідницька робота є невід'ємною складовою підготовки здобувачів за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. У сучасному світі, де інформаційний потік постійно зростає, вміння чітко, логічно та аргументовано викладати свої думки, ґрунтуючись на глибокому аналізі й критичному мисленні, стає ключовою конкурентною перевагою. Саме ці навички активно формуються і вдосконалюються під час написання наукових робіт. Курсова робота стає ключовим етапом підготовки до написання магістерської кваліфікаційної роботи. Вона передбачена навчальним планом і є обов'язковою для всіх студентів, які навчаються за освітньою програмою 014.021 “Англійська мова і література”.

Метою даних методичних рекомендацій є допомога студентам у написанні курсової роботи з інклюзивної освіти. Ці рекомендації включають поради щодо підготовки, виконання та оформлення курсових робіт, приблизну тематику, основні етапи роботи, правила цитування та оформлення наукових джерел, основний зміст розділів курсової роботи, вимоги до академічного стилю та критерії оцінювання курсової роботи. Вони покликані сприяти розвитку дослідницьких та аналітичних навичок студентів, що є необхідними для успішного написання магістерської кваліфікаційної роботи та подальшої наукової кар'єри.

Курсова робота з інклюзивної освіти дає можливість оволодіти методологією наукових досліджень, розвинути навички самостійної роботи, вдосконалити письмові та комунікативні навички, продемонструвати ґрунтовні знання та фахові компетентності.

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО КУРСОВУ РОБОТУ

Курсова робота з інклюзивної освіти є самостійним завершеним дослідженням одного з актуальних питань сучасної психолого-педагогічної науки. Вона охоплює широкий спектр тем, що включають як педагогічні, так і психологічні аспекти. Зокрема, курсові роботи з інклюзивної освіти можуть бути присвячені вивченню різних аспектів інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітні заклади. Це можуть бути дослідження ефективності різних методів та підходів до навчання та соціалізації таких дітей, аналіз впливу інклюзивного навчання на академічні досягнення та психоемоційний стан учнів, розробка та впровадження адаптивних навчальних програм та технологій. Крім того, курсові роботи можуть розглядати питання підготовки та підвищення кваліфікації педагогів для роботи в інклюзивному середовищі, вивчення взаємодії між дітьми з особливими потребами та їх однолітками, а також оцінку політики та законодавчих ініціатив у сфері інклюзивної освіти. Особлива увага може приділятися дослідженню соціальних бар'єрів та стратегій їх подолання, а також ефективності співпраці між школою, сім'єю та громадою у створенні сприятливого середовища для всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Курсова робота є творчою самостійною роботою студента, яка спрямована не тільки на поглиблення теоретичних знань та практичних навичок студентів, а й на розвиток його умінь працювати з літературою, аналізувати наявні факти та точки зору, робити критичний аналіз фактів, систематизувати та узагальнювати теоретичний матеріал та практичний педагогічний досвід, проводити науково-педагогічні експериментальні дослідження.

Курсова робота виконується під керівництвом наукового керівника (викладача кафедри). Керівник консультує студента та оцінює результати виконання роботи.

Метою курсової роботи з інклюзивної освіти є розвиток умінь студентів працювати з літературою, узагальнювати і аналізувати фактичний матеріал, використовуючи теоретичні знання і практичні навички, отримані при освоєнні основної освітньо-професійної програми.

Робота над курсовою роботою забезпечує формування **компетентностей** студентів:

ІК: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній (базовій) середній школі.

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння сутності й організації професійної діяльності.

ЗК2. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), дотримуватись норм академічної доброчесності і професійної етики.

ЗК5. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, здатність проявляти емпатію.

ЗК6. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, здатність проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності.

ФК 5. Здатність знаходити та ефективно використовувати навчальну й наукову інформацію з метою оцінки змісту, структури та організації навчального процесу у відповідному закладі освіти.

ФК 10. Здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної науково-методичної і практичної педагогічної діяльності з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

ФК12. Здатність створювати психологічно позитивний клімат рівних можливостей у навчанні, надавати педагогічну підтримку учням з особливими освітніми потребами, у тому числі обдарованим учням, організовувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу (учні, вчителі, батьки та ін.).

ФК13. Здатність формувати гармонійно всебічно розвинену особистість кожного учня, використовуючи сучасні підходи гуманістичної педагогіки.

У разі успішного виконання курсової роботи студент має продемонструвати:

- результати опрацювання основної літератури за темою дослідження;
- уміння виділяти проблему, обґрунтовувати її актуальність та визначати шляхи її розв'язання;
- уміння логічно структурувати виклад основного матеріалу дослідження;
- володіння основними поняттями та термінами й вміння пропонувати свої формулювання досліджуваних педагогічних явищ;
- уміння критично аналізувати наукові публікації та узагальнювати погляди науковців;
- уміння сформувати та презентувати власну точку зору на проблему;
- володіння науковим стилем писемного мовлення;
- уміння працювати з джерельною базою та оформлювати бібліографічні посилання;
- уміння виконувати експериментально-дослідну роботу, збирати емпіричний матеріал, аналізувати його, робити висновки та інтерпретувати дані дослідження.

Курсова робота є однією з форм навчально-дослідницької роботи, її виконання передбачається навчальним планом і є обов'язковим для всіх студентів, які навчаються за освітньою програмою 014.021 "Англійська мова і

література”. Робота не повинна мати компілятивний або реферативний характер, вона має містити критичний аналіз науково-педагогічної літератури, виклад власної точки зору автора на досліджувану проблему.

Тематику курсових робіт визначає кафедра, але студент має право запропонувати свою тему роботи, узгодивши її з науковим керівником. Студент разом з науковим керівником планують роботу та визначають обсяг та час консультацій. При виборі теми роботи потрібно враховувати її актуальність, практичну значущість результатів, коло наукових інтересів кафедри та наукового керівника.

Можливі два основних **типи курсових робіт** з інклюзивної освіти:

- теоретичне, аналітичне дослідження;
- емпіричне дослідження.

Теоретичне дослідження передбачає вивчення та критичний огляд літератури з актуальної теми психолого-педагогічної науки у галузі інклюзивної освіти, аналіз провідних положень, різних точок зору на проблему, власне бачення автора щодо шляхів вирішення проблеми, рекомендації для удосконалення існуючої системи або розв’язання актуальної проблеми в системі інклюзивної освіти. Це нова точка зору на проблему, якій властиві унікальність та оригінальність.

Емпіричне дослідження передбачає експериментальне дослідження, під час якого автор проводить опитування, психолого-педагогічний експеримент, спостерігає, фіксує, аналізує, робить висновки щодо певних явищ, фактів та розробляє рекомендації на основі проведеного дослідження.

ПОРЯДОК РОБОТИ НАД КУРСОВОЮ РОБОТОЮ

Робота над курсовою роботою з інклюзивної освіти, як правило, відбувається згідно з таким порядком:

1. Ознайомлення з методичними рекомендаціями до виконання курсових робіт та основними вимогами до них.
2. Консультація з науковим керівником, вибір теми дослідження.
3. Складання орієнтовного списку літератури за темою дослідження.
4. Вивчення літературних джерел, складання плану курсової роботи.
5. Консультація з науковим керівником стосовно плану дослідження та науково-категоріального апарату роботи.
6. Подальша робота з джерельною базою дослідження, збір емпіричного матеріалу.
7. Підготовка основної частини тексту курсової роботи, оформлення тексту у відповідності з вимогами до оформлення.
8. Консультація з науковим керівником, редагування тексту роботи відповідно до зауважень та рекомендацій керівника.

9. Оформлення остаточного тексту роботи та списку джерел у відповідності з вимогами до курсових робіт.
10. Перевірка курсової роботи науковим керівником на антиплагіат.
11. Підготовка студента до захисту курсової роботи – підготовка короткої презентації основних результатів дослідження.
12. Захист курсової роботи за участю наукового керівника та науково-педагогічних працівників кафедри мовної підготовки.
13. Обговорення та оцінювання курсової роботи комісією за визначеними критеріями.

СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. Титульний лист.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Основна частина.
5. Висновки.
6. Додатки (за наявності).

Зразок оформлення титульної сторінки – у додатку А.

У **змісті** послідовно викладаються назви пунктів і підпунктів плану курсової роботи. При цьому їх формулювання повинні точно відповідати змісту роботи, бути короткими, чіткими, послідовно і точно відображати її внутрішню логіку. Обов'язково вказуються сторінки, з яких починається кожен пункт і підпункт. Зразок оформлення змісту – у додатку Б.

Вступ містить обґрунтування актуальності теми дослідження, основні характеристики курсової роботи (об'єкт, предмет, гіпотеза, мета, завдання, методи дослідження). У вступі також наводиться коротка інформація про задум дослідження. Вступ повинен займати не більше 2-3 сторінок друкованого тексту.

Орієнтовна структура вступу

Робота над курсовою роботою починається з визначення та формулювання проблеми. **Проблема** - це складна ситуація, яка потребує вирішення. Формулювання проблеми допомагає студенту навчитися виокремлювати питання, на яке він прагне отримати відповідь.

Загальні рекомендації

- Формулювання проблеми має бути чітким, лаконічним та зрозумілим.
- Проблема має бути актуальною та досліджуваною в науці.
- Формулювання має відображати тему курсової роботи.
- Проблема має бути конкретною та розв'язуваною в межах роботи.

Приклади формулювання проблеми

Тема: “Інклюзивна освіта для дітей з розладами аутичного спектру у закладах загальної середньої освіти”

Проблема: Які педагогічні методи та підходи є найбільш ефективними для навчання дітей з розладами аутичного спектру у закладах загальної середньої освіти, і як вони впливають на їхню академічну успішність та соціальну адаптацію?

Тема: “Підготовка вчителів до роботи в інклюзивних класах”

Проблема: Які компетенції та навички необхідні вчителям для успішної роботи в інклюзивних класах, і які методи професійного розвитку можуть найкраще підготувати їх до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами?

Тема: “Вплив інклюзивної освіти на соціальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами”

Проблема: Як інклюзивна освіта впливає на соціальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами, і які фактори сприяють або перешкоджають їхньому повноцінному включенню до шкільного колективу?

Тема: “Адаптація навчальних програм для інклюзивної освіти”

Проблема: Які підходи до адаптації навчальних програм є найбільш ефективними для задоволення освітніх потреб учнів з різними видами інвалідності, і як ці підходи впливають на їхні навчальні досягнення?

Тема: “Роль асистентів вчителя в інклюзивних класах”

Проблема: Яка роль асистентів вчителя в інклюзивних класах, і як їхня підтримка впливає на навчальний процес та соціальну адаптацію учнів з особливими освітніми потребами?

Тема: “Психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах”

Проблема: Які методи психологічної підтримки є найбільш ефективними для дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах, і як вони впливають на їхнє психічне здоров'я та емоційне благополуччя?

Тема: “Інклюзивна освіта та ставлення однолітків до дітей з особливими потребами”

Проблема: Як ставлення однолітків до дітей з особливими потребами впливає на ефективність інклюзивного навчання, і які стратегії можуть допомогти покращити це ставлення?

Актуальність дослідження, яка передбачає пояснення, чому цю проблему потрібно в даний час вивчити. Актуальність вибору теми дослідження повинна бути обґрунтована з позицій того, наскільки вона відповідає соціальним запитам, інтересам освітньої практики і потребам науки. Актуальність дослідження – це ступінь його важності в конкретній ситуації для розв'язання поставленої дослідником проблеми в умовах сьогодення. Актуальність дослідження відповідає на питання: чому проблему потрібно вивчати та вказує на необхідність розв'язання проблеми для подальшого розвитку педагогіки і психології вищої школи.

Приклади формулювання актуальності

Тема: “Інклюзивна освіта для дітей з розладами аутичного спектру у закладах загальної середньої освіти”

Актуальність: Зростання кількості дітей з розладами аутичного спектру у закладах загальної середньої освіти вимагає ефективних підходів для їхньої інтеграції та навчання. Розробка та впровадження адаптивних методів є критично важливими для забезпечення їхнього успішного розвитку та соціалізації.

Тема: “Підготовка вчителів до роботи в інклюзивних класах”

Актуальність: Зростаюча потреба у кваліфікованих педагогах для роботи в інклюзивних класах підкреслює важливість професійної підготовки вчителів. Вивчення ефективних методів навчання та підвищення кваліфікації сприятиме покращенню якості освіти для всіх учнів.

Тема: “Вплив інклюзивної освіти на соціальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами”

Актуальність: Інклюзивна освіта є ключовим фактором соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами, що сприяє їхньому розвитку та залученню до суспільного життя. Дослідження впливу інклюзивних практик на соціалізацію цих дітей допоможе визначити найефективніші стратегії та підходи.

Мета дослідження – це задум дослідження, науковий результат, який повинен бути отриманий в результаті дослідження. Чітко визначена мета допомагає розкрити головне в курсовій роботі. Мета дослідження формулюється коротко і точно про те основне, що має намір зробити дослідник. Вона являє собою продовження поставленої проблеми, пошук відповіді на питання, який формулюється в стверджувальній формі розповідного речення, зазвичай за допомогою дієслівних форм “вивчити”, “розробити”, “виявити”, “обґрунтувати”, “визначити” тощо. Наприклад: розробити педагогічні (або організаційно-педагогічні) засади формування (виховання, розвитку) у учнів певних якостей; встановити, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні (методичні) умови (передумови та умови) формування (виховання, розвитку) певних компетентностей учнів; обґрунтувати зміст, форми та засоби формування певних компетентностей, якостей учнів; розробити методику формування ...; розробити та обґрунтувати педагогічні засоби формування (розвитку) ...; визначити та розробити педагогічні засоби ...; розробити теоретичну модель формування ...; розробити вимоги до ...; визначити критерії ефективності ... тощо.

Об’єкт дослідження визначає загальну сферу або феномен, який вивчається у курсовій роботі. Він відповідає на питання “що саме досліджується?”. В контексті інклюзивної освіти, об’єктом дослідження можуть бути різні аспекти інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у заклади загальної середньої освіти.

Предмет дослідження конкретизує об’єкт дослідження і відповідає на питання “які аспекти, функції або взаємовідносини об’єкта досліджуються?”.

Предмет дослідження, як правило, значною мірою співпадає з темою дослідження і зосереджує увагу на певних аспектах або функціях об'єкта.

Об'єкт та предмет дослідження визначають структуру та напрямок дослідницької роботи. Об'єкт вказує на загальну сферу вивчення, тоді як предмет дозволяє конкретизувати дослідження, фокусуючись на певних аспектах об'єкта. Це допомагає чітко визначити мету та завдання курсової роботи, що є важливим для її успішного виконання.

Приклади визначення об'єкта та предмета дослідження

Тема: "Інклюзивна освіта для дітей з розладами аутичного спектру у закладах загальної середньої освіти"

Об'єкт дослідження: Процес інтеграції дітей з розладами аутичного спектру у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: Ефективність різних педагогічних методів та підходів для навчання та соціалізації дітей з розладами аутичного спектру у закладах загальної середньої освіти.

Тема: "Підготовка вчителів до роботи в інклюзивних класах"

Об'єкт дослідження: Підготовка педагогів для роботи в інклюзивних освітніх середовищах.

Предмет дослідження: Компетенції та навички, необхідні для успішної роботи в інклюзивних класах, та ефективність методів професійного розвитку вчителів.

Тема: "Вплив інклюзивної освіти на соціальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами"

Об'єкт дослідження: Соціальна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у шкільне середовище.

Предмет дослідження: Вплив інклюзивних освітніх практик на соціальну адаптацію та інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти.

Тема: "Адаптація навчальних програм для інклюзивної освіти"

Об'єкт дослідження: Навчальні програми у контексті інклюзивної освіти.

Предмет дослідження: Підходи до адаптації навчальних програм для задоволення потреб учнів з різними видами інвалідності та їхній вплив на навчальні досягнення цих учнів.

Тема: "Роль асистентів вчителя в інклюзивних класах"

Об'єкт дослідження: Діяльність асистентів вчителя в інклюзивних освітніх середовищах.

Предмет дослідження: Вплив підтримки асистентів вчителя на навчальний процес та соціальну адаптацію учнів з особливими освітніми потребами.

Гіпотеза дослідження – це ствердження, яке містить припущення стосовно розв'язання поставленої дослідником проблеми. Гіпотези можуть бути сформульовані наступним чином: формування ... компетентності або ... якості буде ефективним, якщо виконуються певні умови; процес ... буде успішним за певних умов; застосування певних засобів дозволить підвищити рівень

сформованості ...; певні фактори впливають на процес навчання (виховання, формування) ...

Завдання дослідження розкривають, уточнюють мету; це те, що потрібно зробити, щоб досягти мети. Завдання формулюються за допомогою активних дієслів: вивчити, описати, встановити, з'ясувати, визначити, узагальнити, перевірити гіпотезу, підтвердити, сформулювати, оцінити, розробити, розглянути, створити, порівняти. Курсова робота, як правило, містить 3-4 завдання.

Методи дослідження можуть включати: вивчення та аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження, педагогічне спостереження, бесіда, педагогічний експеримент, контент-аналіз, інтерв'ю, анкетування, вивчення документації, вивчення продуктів діяльності, вивчення та узагальнення досвіду педагогів або освітніх практик в інших країнах, соціологічні методи, методи математичної статистики, теоретичний аналіз педагогічних ідей тощо.

Короткий опис структури роботи: курсова робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Щоб встановити, чи правильно визначені основні характеристики педагогічного дослідження, рекомендується відповісти на такі питання:

Проблема: Що потрібно вивчити з того, що раніше не було вивчено?

Тема: Як це назвати?

Актуальність: Чому цю проблему потрібно досліджувати зараз?

Об'єкт дослідження: Що розглядається?

Предмет дослідження: Як розглядається об'єкт, які нові відносини, властивості, аспекти, функції розкриває це дослідження?

Мета: Який результат дослідник сподівається отримати?

Завдання: Що потрібно зробити, аби досягти мети?

Гіпотеза: Що не є очевидним в об'єкті? Що дослідник бачить в ньому такого, що не помічають інші дослідники? Яким шляхом можна усунути недоліки чи прогалини у наукових знаннях?

Скорочений алгоритм написання вступу знаходиться у додатку В.

Основна частина ділиться на розділи, яких може бути 2-4. Це мають бути взаємопов'язані частини, які дозволяють повністю розкрити тему. Спочатку аналізуються основні теоретичні положення з теми дослідження, потім – педагогічна практика в умовах сьогодення (як саме ця проблема вирішується в освітній системі України), далі – аналіз результатів невеликої експериментальної роботи або опис елементів вивченого досвіду. Назви розділів роботи мають відображати її сутність, але жоден з розділів не має повторювати повну назву курсової роботи. Обсяг розділів повинні бути приблизно однаковими.

У першому розділі розкривається основний зміст проблеми: в чому полягає її специфіка, для вирішення яких задач потрібно розглянути ці питання, та аналізується психолого-педагогічна та науково-методична література з теми

дослідження. При написанні цього розділу важливі повнота та глибина розкриття змісту, критичний аналіз використаних джерел, на які в тексті обов'язково мають бути посилання.

Роботу потрібно починати з підбору літератури за темою дослідження. Курсова робота має ґрунтуватися переважно на першоджерелах (наукових статтях, дисертаціях, монографіях і т.п.). При аналізі джерельної бази важливо відобразити різні точки зору, підходи до проблеми, яка досліджується. Цінним є виявлення того нового, що з'явилося в науці останнім часом, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду та традицій.

У другому розділі аналізується педагогічна практика, тобто як проблема вирішується в даний час в сучасній освітній практиці, які аспекти проблеми залишаються поза увагою педагогів-практиків або яким питанням не приділяється достатньо уваги через певні причини. Якщо існують загальноприйняті підходи, стратегії або методики, їх потрібно коротко проаналізувати, визначивши, що саме потребує удосконалення.

Третій розділ містить пропозиції автора щодо удосконалення існуючої ситуації за допомогою застосування нових педагогічних засобів, нової методики, дотримання певних умов тощо та їх обґрунтування. Пропозиції мають ґрунтуватися на теоретичних засадах, які наведені в попередніх розділах.

Четвертий розділ може містити аналіз результатів педагогічного експерименту, якщо він проводився. Автор може розробити методичні рекомендації для вчителів щодо удосконалення існуючої практики, ґрунтуючись на аналізі результатів власного педагогічного експерименту або передового вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду. При організації дослідно-експериментальної роботи, в окремому параграфі детально дається характеристика учасників експерименту, вік, кількість, описується матеріал, який був використаний в роботі та аналізуються результати експериментальної роботи. Також вказується, які діагностичні методики та обладнання використовувалося, описується хід експериментальної роботи та методику, за допомогою якої оброблялися результати експерименту. Результати експериментальної роботи можуть бути представлені в таблицях, графіках, діаграмах і т.д. Дані в таблицях мають бути чітко підписані, розшифровані, роз'яснені.

При проведенні експерименту виокремлюють такі етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. У курсовій роботі достатнім є проведення констатувальної частини. При проведенні констатувального експерименту потрібно дотримуватися таких етапів: визначення мети та завдань дослідження; підбір та розробка діагностичних критеріїв; вибір методів дослідження; процедура дослідження; обробка, аналіз та інтерпретація отриманих результатів дослідження. Наступним важливим моментом в роботі є обговорення результатів, у ході якого потрібно відповісти на такі питання: Чому так вийшло? У чому причини? Як можна пояснити той чи інший факт? На цьому етапі важливо долучити теоретичні та практичні дані, отримані іншими

авторами, проаналізувати відповідність або невідповідність власних даних результатам інших дослідників, зробити інтерпретацію, пояснити отримані дані. Робити це бажано у той самій послідовності, у якій викладено результати експериментальної роботи. Це забезпечує логічність викладу матеріалу. У процесі роботи над курсовою роботою її структура та зміст може змінюватися або уточнюватися. Остаточний план має відображати сутність усіх частин курсової роботи та розкривати її тему.

Висновки – це підсумки усього дослідження. Вони містять найважливіші результати, які отримав автор. У висновках вказується практичне значення результатів, можливість впровадження результатів роботи в освітню практику та подальші перспективи дослідження теми. Найважливіша вимога до висновків – їх чіткість та ґрунтовність. Висновки мають давати відповідь на такі питання: навіщо здійснено дослідження? що зроблено? які результати отримав автор? Обсяг висновків – 2-4 сторінки.

Додатки можуть включати зразки анкет, завдань, малюнки, таблиці, скріншоти тощо, які використовувалися під час дослідження.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оптимальний обсяг курсової роботи – 25-30 друкованих сторінок, список використаної літератури – 20-25 джерел.

Обов'язковою вимогою до курсової роботи є написання її державною мовою, за винятком списку використаної літератури, де використане джерело записується мовою видання. Цитати з цих джерел наводяться в тексті виключно українською мовою.

Текст курсової роботи набирається на комп'ютері на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 × 297 мм). Сторінки обмежуються полями: ліве – 25 мм, верхнє та нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Відстань між заголовком і текстом – 15–20 мм. Шрифт – чорного кольору. Щільність тексту однакова по всій роботі. Сторінка повинна містити не менше 28–30 рядків по 57–60 знаків у кожному (з урахуванням інтервалів).

Рекомендована гарнітура – Times New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5.

Курсова робота має бути надрукована чітко, без помилок і виправлень. Текст курсової роботи може ілюструватись рисунками, схемами, графіками, діаграмами та таблицями.

Курсова робота починається з титульної сторінки за формою, наведеною в додатку А. Це перша сторінка курсової роботи, яку включають до загальної нумерації сторінок, але не нумерують. Далі номер сторінки проставляють у правому нижньому кутку аркуша. За титульною сторінкою наводяться послідовно зміст, вступ, розділи в порядку подання, висновки, список використаних джерел, додатки.

Всі вони починаються з нової сторінки, а кожен з підрозділів – після закінчення попереднього.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки.

Заголовки структурних частин роботи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами симетрично відносно тексту.

Заголовки підрозділів друкуються малими літерами (крім першої великої) з абзацу. В кінці заголовка крапка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Номер розділу ставиться після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапка не ставиться, потім з нового рядка друкується заголовок розділу.

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між ними ставиться крапка. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). У тому самому рядку дається заголовок підрозділу.

Додатки оформляють як продовження курсової роботи на прикінцевих її сторінках, зазначаючи їх у порядку посилань у тексті. Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додатки”.

Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер І, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т. д. Один додаток позначається як Додаток А.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел має містити не менше 20-25 джерел. Обов’язковим має бути наявність першоджерел, які видані за останні 5 років. У список літератури включаються джерела, на які є прямі або непрямі посилання. У разі прямих посилань та наведення цитат мають бути точні формулювання та лапки. У разі непрямих посилань зміст висловлювань має бути збережений, і обов’язково має бути посилання. Бібліографічні посилання мають бути оформлені згідно з вимогами стилю APA (American Psychological Association). Вимоги стилю APA можна подивитися за посиланням: https://en.wikipedia.org/wiki/APA_style

Цитування в тексті. APA стиль передбачає використання посилань у тексті роботи щоразу, коли ви цитуєте джерело, будь то перефразування, цитата всередині рядка чи блокова цитата. Внутрішньотекстове посилання містить інформацію про: автора праці (редактора/укладача/назву цитованого джерела,

якщо автор відсутній), що цитується, рік видання та сторінковий інтервал (номери сторінок з яких наводиться цитата). Сторінковий інтервал дозволяється не вказувати, якщо ви не наводите цитату, а висловлюєте якусь ідею чи посилаєтесь на роботу в цілому.

Перефразування не береться в лапки. Прізвище(а) автора(ів) може з'явитися: 1) в самому реченні, тоді після нього у круглих дужках зазначається рік видання; 2) в дужках після перефразування разом із роком видання (через кому).

Наприклад:

У редакційно-видавничому процесі існує кілька етапів редагування (Тимошик, 2004).

АБО:

За Тимошиком (2004) у редакційно-видавничому процесі існує кілька етапів редагування.

Цитата всередині рядка береться в лапки. Прізвище(а) автора(ів) може з'явитися: 1) в самому реченні, тоді після нього у круглих дужках зазначається рік видання, а після цитати у круглих дужках зазначається сторінковий інтервал; 2) в дужках після цитати разом із роком видання та сторінковим інтервалом (через кому).

Наприклад:

Вордсворт (2006) заявив, що романтична поезія була відзначена як “спонтанний перелив сильних почуттів” (с. 263).

АБО:

Романтична поезія характеризується “спонтанним переливом сильних почуттів” (Вордсворт, 2006, с. 263).

Посилання на роботу кількох авторів (редакторів/укладачів). Внутрішньотекстове посилання на роботу кількох авторів залежить від їх кількості:

1) 2-5 авторів. У внутрішньотекстовому посиланні необхідно перерахувати прізвища всіх авторів (через кому). Перед останнім автором пишеться знак “&”, якщо автори перераховуються в дужках, або слово “та”, якщо автори перераховуються в реченні, а рік видання та сторінковий інтервал в дужках.

Наприклад:

(Kernis, Cornell, Sun, Berry, & Harlow, 1993) або (Kernis, Cornell, Sun, Berry, & Harlow, 1993, p. 199)

(Бойко, Гречка, & Поліщук, 2010) або (Бойко, Гречка, & Поліщук, 2010, с. 5)

Результати дослідження Бойко, Гречки, та Павлюка (2010) підтверджують

...

або Бойко, Гречка та Поліщук (2010) стверджують: “Біологія – це система наук...” (с. 5).

2) 6 авторів і більше. У внутрішньотекстовому посиланні необхідно вказати прізвище першого автора та слово “та ін.”.

Наприклад:

(Jones et al., 1998) або (Jones et al., 1998, p. 7)

(Бойко та ін., 2005) або (Бойко та ін., 2005, с. 10)

Результати дослідження Величко та ін. (2014) підтверджують ... або Величко та ін. (2005) стверджують: “Біологія – це система наук...” (с. 10).

Приклади оформлення джерел

Книги, монографії, посібники:

1. Порошенко, М. А. (2019). *Інклюзивна освіта*. Київ: ТОВ “Агентство “Україна”.
2. Кабанець, М. М. (2019). *Педагогічна підтримка обдарованих школярів: східноукраїнський досвід*. (Монографія). Покровськ: ДВНЗ “ДонНТУ”, 2019.
3. Шевців, З. М. (2016). *Основи інклюзивної педагогіки*. К.: “Центр учбової літератури”.
4. *Системний підхід у сучасних педагогічних дослідженнях в Україні*. (2016). (Монографія). С. Я. Харченко (Ред.); Держ. закл. “Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. Старобільськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”.

Словники, енциклопедії:

5. *Велика українська енциклопедія. Словник*. (2015). Кер. авт. колективу д-р іст. наук, проф. Киридон А. М. Київ: Державна наукова установа “Енциклопедичне видавництво”
6. Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
7. *Енциклопедія освіти* (2008). Ред.-упоряд. В. Кремінь. Київ: Юрінком Інтер.
8. Рибалка, В. В. (2016). *Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінол. слов.* НАПН України, Ін-т обдар. дитини, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.

Статті:

9. Kabanets, M., Voropayeva, V., Voropaieva, A. (2023). Pedagogical Provisions of Students' Creativity Development by Means of SmartLabs. In: *Open Science in Engineering. REV 2023. Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 763. Springer, Cham.
https://doi.org/10.1007/978-3-031-42467-0_14
10. Happ, R., Kabanets, M., Adariukova, L., Schilling-Friedemann, S. F., & Heidel, S. (2024). Financial literacy of university students in Ukraine – Challenges and opportunities of the adaptation of the U.S. test of financial literacy. *European Journal of Educational Research*, 13(3), 1107-1119.
<https://doi.org/10.12973/eu-jer.13.3.1107>

Дисертації:

11. Золотарьова, О. В. (2017). *Педагогічна підтримка обдарованих дітей в*

загальноосвітніх школах Ізраїлю. (Дис. канд. пед. наук) Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Київ.

12. Скирда, А. Є. (2018). *Соціально-педагогічна підтримка обдарованих студентів у навчальних закладах Австралії. (Дис. канд. пед. наук). Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Київ.*

ВИБІР ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вибір теми дослідження має бути свідомим; тема повинна бути пов'язана з майбутньою спеціальністю студента, бути актуальною та достатньо вузькою та конкретною, щоб була можливість її розкрити в межах відносно короткого дослідження. Рекомендовано обирати тему, яка є цікавою та корисною з точки зору майбутньої професійної діяльності. Тема має бути актуальною з урахуванням процесів та тенденцій, які відображають сучасний стан розвитку суспільства країни, яка є у фокусі дослідження, науки та освітніх практик. Якщо тема, що цікавить студента, здається дослідженою та добре розробленою в науці, потрібно знайти такий її аспект, який дасть можливість подивитись на проблему в новому ракурсі або розв'язати її в нових умовах.

Вибір теми узгоджується з науковим керівником, який потім рекомендує наукові джерела, що мають бути опрацьовані. Перелік запропонованих тем допомагає обрати напрям дослідження, але не обмежує студента та його керівника. Запропоновані теми можна коригувати, пристосовувати до іншої аудиторії, уточнювати, змінювати у відповідності зі сферою інтересів студента. Тема курсової роботи може розширена або поглиблена в майбутньому та закласти фундамент більш ґрунтовному дослідженню та дати матеріал для написання наукових статей або інших наукових робіт.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Роль учителя в інклюзивному навчальному середовищі.
2. Дослідження професійних компетенцій вчителя для успішної реалізації інклюзивного навчання.
3. Використання технологій в інклюзивній освіті.
4. Аналіз позитивного впливу інформаційних технологій на навчання учнів із особливими освітніми потребами.
5. Оцінка ефективності інклюзивної освіти: показники та критерії.
6. Розробка системи оцінювання успішності інклюзивних програм.
7. Партнерство між закладом середньої освіти, батьками та громадою в контексті інклюзивної освіти.
8. Аналіз взаємодії різних стейкхолдерів у створенні сприятливого середовища для всіх учнів.

9. Особливості організації інклюзивного навчального процесу у закладі середньої освіти.
10. Модель професійної взаємодії психолога, соціального педагога та інших фахівців у системі інклюзивної освіти.
11. Особливості навчання та розвитку дітей з різними категоріями обмежень здоров'я в інклюзивному класі.
12. Досвід запровадження інклюзивної освіти в Україні та за кордоном: порівняльний аналіз.
13. Диференційований підхід як принцип інклюзивного навчання: теорія і практика реалізації.
14. Застосування принципів Universal Design for Learning для проєктування інклюзивно орієнтованого уроку.
15. Особливості педагогічного супроводу дітей з різними категоріями обмежень здоров'я в інклюзивному середовищі.
16. Психолого-педагогічні аспекти створення сприятливого середовища для обдарованих дітей.
17. Підготовка вчителів до роботи з обдарованими дітьми в Україні.
18. Підготовка вчителів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в Україні.
19. Моделі співпраці закладу середньої освіти з батьками дітей з особливими потребами.
20. Інклюзивна освіта в контексті глобалізації.
21. Адаптація навчального середовища до можливостей учнів з особливими освітніми потребами.
22. Особливості навчання дітей з порушеннями зору в інклюзивному класі.
23. Особливості навчання дітей з порушеннями слуху в інклюзивному класі.
24. Особливості навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в інклюзивному класі.
25. Особливості навчання дітей з руховими порушеннями в інклюзивному класі.
26. Особливості навчання дітей з розладами аутичного спектру в інклюзивному класі.
27. Особливості навчання дітей з поведінковими порушеннями в інклюзивному класі.
28. Розвиток інклюзивної освіти в українській системі освіти: досягнення та проблеми.
29. Виклики інклюзивної освіти в контексті міжкультурної взаємодії.
30. Роль родини в успішному розвитку дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти.
31. Роль асистента вчителя у підтримці учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.

32. Підготовка вчителів до інклюзивної освіти в умовах дистанційного навчання.

33. Психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному середовищі.

34. Формування соціальних навичок у дітей з особливими потребами в інклюзивних закладах.

35. Ефективність програм інклюзивної освіти в умовах сільських шкіл.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи здійснює комісія (з виставленням диференційованого заліку) у складі 2-3 осіб, за наступними критеріями:

Критерії оцінки	
Обґрунтування актуальності теми	до 10 балів
Ступінь опрацювання літератури (кількість та якість джерел, наявність посилань в тексті)	до 10 балів
Дотримання вимог виконання роботи (структура, оформлення)	до 10 балів
Ступінь розкриття теми	до 10 балів
Захист	до 60 балів

Оцінка курсової роботи має включати бали за виконання та захист окремо.

Виконання роботи	Захист роботи	Максимальний бал
до 40	до 60	100

Оцінювання знань студентів

Застосовується наступна шкала відповідності оцінки отриманим балам:

Шкала оцінювання для курсової роботи

Оцінка	
За 100-бальною шкалою	Для екзамену, курсового проєкту(роботи), практики, диференційованого заліку, кваліфікаційного екзамену, випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (проєкту)
90-100	відмінно

74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Захист являє собою доповідь на 7-8 хвилин з такими обов'язковими елементами:

- тема,
- мета, задачі,
- найсуттєвіші поняття з теми дослідження,
- рекомендації щодо удосконалення ситуації або вирішення проблеми дослідження.

До захисту рекомендується підготувати презентацію (максимум 7-8 слайдів) з основними положеннями вашої роботи.

Захист роботи оцінюється за такими критеріями:

- володіння змістом курсової роботи - до 20 балів;
- відповіді на запитання членів комісії - до 20 балів;
- презентація результатів курсової роботи - до 20 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: від основ до практики : [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. - Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с.
2. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навч. посіб. / М. А. Порошенко. - Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с.
3. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник / З.М. Шевців. - Київ : ЦУЛ, 2016. – 248 с.
4. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навч.-методич. посіб. / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. - Київ : Благодійний фонд Порошенка, 2018. – 256 с.
5. Заєркова Н.В. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Н.В. Заєркова, А.О. Трейтяк. - Київ : ІППО КУГБ, 2016. – 70 с.
6. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] : офіц. вебпортал Парламенту України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text. – Назва з екрана.
7. The UDL guidelines [Електронний ресурс] : сайт. – Режим доступу : <https://udlguidelines.cast.org>. – Назва з екрана.
8. Free UDL Resources: Tools for Implementing Universal Design for Learning [Електронний ресурс] : сайт. – Режим доступу : <https://www.novakeducation.com/resources/> – Назва з екрана.
9. Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2023/2024 навчальному році [Електронний ресурс] : лист МОН №1/13094-23 від 31.08.2023. - Режим доступу : <http://surl.li/kffjfs>. – Назва з екрана.
10. Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації [Електронний ресурс] : лист УІРО № 172 від 22.06.2023. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MO-N-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf/>. – Назва з екрана.

ДОДАТОК А
Зразок оформлення титульної сторінки

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ “Донецький національний технічний університет”
Кафедра мовної підготовки

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Інклюзивна освіта»
на тему: «Роль учителя в інклюзивному навчальному середовищі»

Студенки(та) групи АМм-23
ОП “Англійська мова і
література”
ПІБ

Керівник: проф., д-р пед. наук,
зав. кафедри мовної підготовки
Кабанець М.М.

Оцінка: _____

Члени комісії: _____

Луцьк, 2024

ДОДАТОК Б

Зразок змісту курсової роботи

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти.

1.1. Поняття та принципи інклюзивної освіти.

1.2. Історичний розвиток інклюзивної освіти.

1.3. Законодавча та нормативна база інклюзивної освіти в Україні та за кордоном.

Розділ 2. Роль учителя в організації інклюзивного навчання

2.1. Функції та завдання вчителя в інклюзивному класі.

2.2. Співпраця з асистентами вчителя, психологами та іншими фахівцями.

Розділ 3. Практичні аспекти діяльності вчителя в інклюзивному класі.

3.1. Адаптація навчальних матеріалів для учнів з особливими освітніми потребами.

3.2. Створення позитивного психологічного клімату в інклюзивному класі.

Розділ 4. Виклики та перспективи розвитку ролі вчителя в інклюзивній освіті.

4.1. Основні виклики, з якими стикаються вчителі в інклюзивному навчальному середовищі.

4.2. Шляхи подолання проблем та підвищення ефективності інклюзивного навчання.

4.3. Перспективи розвитку інклюзивної освіти та ролі вчителя в умовах глобалізації.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

ДОДАТОК В

Алгоритм написання ВСТУПУ

1. На самому початку пишеться 2-3 абзаци, у яких дається невеликий вступ в тему курсової роботи і розкривається її актуальність.
2. Абзац про вітчизняних і закордонних авторів, що присвятили свої наукові праці дослідженню даної тематики.
3. Об'єкт дослідження – одне речення. Якщо робота на прикладі конкретного навчального закладу, то об'єктом і буде цей самий заклад.
4. Предмет дослідження – це та частина об'єкта дослідження, на яку безпосередньо спрямована увага дослідника.
5. Мета роботи – 1 абзац.
6. Завдання роботи – мінімум 4 пункти. По своїй суті завдання – це дії, що необхідно здійснити для досягнення мети роботи.
7. Методологічні, теоретичні й інформаційні основи дослідження. Тут вказуються інформаційні джерела і наукові методи, які використовувалися у процесі дослідження.
8. В останньому абзаці вступу описують структуру роботи. Наприклад, “Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (24 найменування), додатків. Зміст викладено на 30 сторінках основного тексту”.